

**ОСНОВЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ ЗА СТАТИСТИКУ МОНЕТАРНОГ И
ФИНАНСИЈСКОГ СЕКТОРА, СТАТИСТИКУ СПОЉНОГ СЕКТОРА,
СТАТИСТИКУ ВЛАДИНИХ ФИНАНСИЈА И ФИНАНСИЈСКИХ
РАЧУНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ,**

**ОСНОВЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ
ЗА СТАТИСТИКУ
МОНЕТАРНОГ И ФИНАНСИЈСКОГ СЕКТОРА, СТАТИСТИКУ
СПОЉНОГ СЕКТОРА, СТАТИСТИКУ ВЛАДИНИХ ФИНАНСИЈА И
ДУГА СЕКТОРА ВЛАДЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

1. ЦИЉ

Циљ ових основа је да се пропише начин компилације и дисеминације података статистике монетарног и финансијског сектора, статистике спољног сектора, статистике владиних финансија и дуга сектора владе

Одјелење за статистику и публикације Централне банке Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Централна банака) је одговорно за прикупљање, обраду и дисеминацију (објављивање и доставу) наведених статистика.

2. ОПШТИ ПРИНЦИПИ

У складу с фундаменталним принципима Уједињених нација (у даљњем тексту УН) званичне статистике, при изради статистике наведене под тачком 2. овог документа придржаваће се следећих принципа:

- поузданост – подаци ће представљати најбољу могућу приближну вриједност као процјену непознатих стварних вриједности;
- објективност – подаци ће се производити употребом објективних и транспарентних метода о којима ће се одлучивати стриктно према професионалним критеријумима;
- релевантност – уз објављене податке ће се презентовати извори и методе;
- квалитет – константно јачање професионалних способности ће омогућити подизање квалитета статистичких информација;
- важност – квалитет одлука умногоме зависи од поузданих статистичких података, те стога ови подаци имају веома значајну улогу при креирању монетарне политике и праћења економских кретања у Босни и Херцеговини (у даљњем тексту: БиХ);
- статистичка повјерљивост – прикупљени подаци од извјештајних јединица су повјерљиви и користиће се искључиво за производњу агрегатних статистичких индикатора;
- транспарентност – компилирани статистички индикатори ће се представљати у складу с примијењеним тематским стандардима, изворима и методама.

При производњи статистика у највећој могућој мјери примјењују се важећи међународни стандарди и методологије.

Детаљи о изворима података, начину прикупљања, роковима и обрасцима за прикупљање података, те презентовању и дисеминацији произведених статистика биће прописани одговарајућим упутством.

3. ОБУХВАТ СТАТИСТИЧКИХ ПОДАТАКА

Да би испунило своју улогу и извршило постављене задатке, Одјелјење за статистику и публикације Централне банке треба да производи статистичке индикаторе из следећих статистичких области:

- Статистике монетарног и финансијског сектора,
- Статистике спољног сектора,
- Статистике владиних финансија,
- Статистике финансијских рачуна

4. ИЗВОРИ ПОДАТАКА

Статистички подаци се прикупљају од надлежних институција БиХ, Федерације Босне и Херцеговине (у даљнем тексту: ФБиХ), Републике Српске (у даљнем тексту: РС), Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (у даљнем тексту Брчко дистрикт), кантона, банака, друштва за осигурање и реосигурање, микрокредитних организација, друштва за лизинг, инвестиционих фондова, брокерских кућа, берзи и осталих небанкарских финансијских институција и предузећа, страних амбасада, међународних организација, те у случају потребе и осталих правних и физичких лица у Босни и Херцеговини.

Подаци о стању финансијских и нефинансијских средстава и обавеза банкарског сектора, осталог небанкарског финансијског сектора (у даљнем тексту: ОФИ сектор), као и података о просјечним пондерисаним активним и пасивним каматним стопама за нове и постојеће послове, заједно с припадајућим износима. Ова статистика представља саставни дио макроекономског статистичког система земље, те пружа основ за анализу повезаности финансијског сектора с осталим резидентним институционалним секторима, као и с нерезидентима.

У складу са Законом о Централној банци Босне и Херцеговине, Централна банка Босне и Херцеговине (у даљнем тексту: ЦББиХ) надлежна је за компилацију и дисеминацију статистике монетарног и финансијског сектора.

Компилација и презентација статистике финансијског сектора у Босни и Херцеговини врши се у складу с основним правилима из ММФ-овог Приручника за монетарну и финансијску статистику (MFSM 2000) и Водича за компилацију монетарне и финансијске статистике (2007).

5.1 Монетарна статистика

Централна банка Босне и Херцеговине, у складу са Законом о ЦББиХ, надлежна је за компилацију и дисеминацију статистике монетарног, односно банкарског сектора Босне и Херцеговине.

ЦББиХ компилира и објављује податке монетарне статистике, односно хармонизоване податке о стањима финансијских и нефинансијских средстава и обавеза монетарног /банкарског сектора. Ови подаци обухватају Централну банку и банке у Босни и Херцеговини те њихове односе према резидентним институционалним секторима и нерезидентима.

Централна банка Босне и Херцеговине представља монетарне власти у Босни и Херцеговини, а њени циљеви и задаци дефинисани су Законом о Централној банци Босне и Херцеговине. Банке су институције које се баве прикупљањем депозита, одобравањем кредита и обављањем других банкарских послова у складу с важећим ентитетским законима о банкама.

Подаци за монетарну статистику прикупљају се мјесечно путем стандардизованих извјештајних образаца које препоручује Међународни монетарни фонд, и то: обрасца 1SR за Централну банку и обрасца 2SR за банке (SR – Standardized Report, према методологији ММФ-а). Централна банка компилира и објављује серију података монетарне статистике од 1997. године.

Оквир монетарне статистике заснива се на два нивоа компилације и презентације података. На првом нивоу биланси стања појединачних институција агрегирају се у секторске билансе стања Централне банке Босне и Херцеговине и банака. Ови биланси садрже сажете податке за поједине подсекторе финансијских институција, при чему се унутар сваког подсектора врши консолидација података приказана у обрасцима 1SG за Централну банку и 2SG за банке.

На другом нивоу подаци из консолидованих подсекторских биланса Централне банке и банака додатно се консолидују у преглед монетарног сектора Босне и Херцеговине (3SG). Монетарни преглед представља кључни извор података за макроекономску анализу, јер садржи информације о обавезама банака које чине компоненте новца у ширем смислу према националној дефиницији, потраживањима банака према домаћим институционалним секторима, као и потраживањима и обавезама према нерезидентима те осталим средствима и обавезама.

Монетарни преглед омогућава праћење механизма мултиплицирања монетарне базе у монетарни агрегат новчану масу на нивоу државе. Монетарни преглед представља важан аналитички инструмент за креаторе монетарне политике у процесу формулисања и контролисања смјерница монетарне политике.

Према националној дефиницији, компилирају се следећи монетарни агрегати:

- **M1 (новац у ужем смислу)** – готовина изван банака и преносиви депозити свих домаћих сектора у домаћој валути, осим депозита централне владе;
- **QM (квази новац)** – остали депозити у домаћој валути, преносиви депозити у иностраној валути и остали депозити у иностраној валути свих домаћих сектора, осим депозита централне владе;
- **M2 (новчана маса)** – збир монетарних агрегата новца M1 и квази новца QM.

Статистика монетарног сектора се сачињава на мјесечном основу и исказује у домаћој валути. Подаци се прикупљају електронским путем, директно од

Одјелења за рачуноводство и финансије Централне банке и посредно од банака, преко главних јединица ЦББиХ.

Подаци статистике монетарног сектора објављују се на интернет страници Централне банке у складу с Календаром објављивања статистичких података, као и у редовним публикацијама ЦББиХ, укључујући мјесечне прегледе, кварталне билтене и годишње извјештаје. Подаци монетарне статистике за Босну и Херцеговину се такође објављују у годишњој публикацији Међународног монетарног фонда International Financial Statistics (IFS).

Сажета информација о мјесечним кретањима у монетарном сектору припрема се у форми „Коментара монетарних кретања“ за извјештајни мјесец и објављује се на интернет страници ЦББиХ пет до шест седмица након истека извјештајног мјесеца. Информација садржи графички и табеларни приказ мјесечних промјена и годишњих стопа раста монетарних агрегата, података из монетарног прегледа, кредита и депозита домаћих сектора те девизних резерви ЦББиХ.

Ревизија података монетарне статистике се врши у случају измјена достављених података приликом објаве података првог наредног извјештајног мјесеца. Приликом сваке ревизије објављује се кратка напомена којом се корисници информишу да су подаци ревидирани. У случају методолошких промјена, корисницима се пружају детаљна методолошка објашњења ради лакшег разумијевања и правилног тумачења података.

Подаци о активи и пасиви банака консолидују се на нивоу Босне и Херцеговине, као и на нивоу ентитета, при чему се као критеријум користи сједиште банке. Приликом прикупљања, обраде и презентације података монетарне и финансијске статистике посебна пажња посвећује се правилној примјени принципа резидентности и секторске класификације институционалних јединица, у складу с међународно прихваћеним оквиром за израду монетарне и финансијске статистике.

Нерезидентом се сматра свако физичко или правно лице чије се пребивалиште или сједиште налази изван Босне и Херцеговине. Резидент Босне и Херцеговине је физичко лице које борави или намјерава да борави у земљи дуже од годину дана те остварује и троши највећи дио свог дохотка у Босни и Херцеговини. Правно лице стиче статус резидента уписом у судски регистар Босне и Херцеговине. Сходно томе, регистроване подружнице и огранци нерезидентних компанија сматрају се резидентима Босне и Херцеговине.

За потребе компилације монетарне статистике резидентне институционалне јединице разврставају се у следеће секторе:

Сектор опште владе обухвата институције Босне и Херцеговине, владе ентитета Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, Владу Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, владе кантона, градова и општина, као и фондове социјалне сигурности (фондове здравственог осигурања, пензијског и инвалидског осигурања, фондове за запошљавање и друге сличне фондове).

За потребе монетарне статистике сектор опште владе дијели се на:

- **централну владу**, коју чине институције Босне и Херцеговине, владе ентитета и Влада Брчко дистрикта Босне и Херцеговине;

- **нецентралну владу**, коју чине владе кантона, градова и општина те фондови социјалне сигурности.

За потребе монетарне статистике у сектор владе ентитета укључују се и сљедећа јавна предузећа: ЈП Цесте Федерације Босне и Херцеговине, ЈП Аутоцесте Федерације Босне и Херцеговине, ЈП Путеви Републике Српске и ЈП Аутопутеви Републике Српске.

Централна банка Босне и Херцеговине представља **монетарне власти**.

Банке, односно банкарски сектор обухвата све банке које посједују дозволу за обављање банкарских послова на територији Босне и Херцеговине.

Остале финансијске институције (ОФИ сектор) обухватају финансијске институције које, за разлику од банака, не примају депозите, али пружају различите финансијске услуге. У овај сектор укључују се осигуравајућа друштва, берзе, инвестициони фондови, лизинг друштва, микрокредитне организације, брокерске куће и друге сродне институције.

Нефинансијска јавна предузећа обухватају предузећа која су у већинском власништву државе или под њеном контролом, а чија је основна дјелатност производња роба и пружање услуга за тржиште. Из овог сектора изузимају се јавна предузећа која су за потребе монетарне статистике укључена у сектор владе.

Нефинансијска приватна предузећа и удружења обухватају привредна друштва и друга правна лица у претежно приватном власништву која производе и продају тржишне робе и услуге.

Непрофитне институције које служе домаћинствима обухватају организације чији основни циљ није остваривање профита. У ову групу убрајају се хуманитарне и вјерске организације, удружења грађана, спортски клубови, политичке странке, синдикалне организације и привредне коморе.

Домаћинства обухватају једну или више особа које заједнички станују и учествују у остваривању и трошењу прихода. У овај сектор укључују се и самостални предузетници, кућне радиности и мале занатске радионице које нису регистроване као посебна правна лица.

Остали сектори обухватају резидентне институционалне јединице које нису разврстане ни у један од претходно наведених сектора.

Ради осигуравања једнообразне примјене методологије и извјештавања, Централна банка Босне и Херцеговине припрема и објављује методолошка упутства за састављање статистичких извјештаја. Ова упутства доступна су на интернет страници ЦББиХ, заједно с техничким смјерницама намијењеним банкама и другим извјештајним јединицама, с циљем унапређења квалитета прикупљених података и олакшавања њихове интерпретације корисницима.

Статистички подаци које компилира Служба за монетарну и финансијску статистику редовно се објављују на интернет страници ЦББиХ, заједно с Календаром објављивања статистичких података.

Поред података из извјештаја 2CP, Централна банка од банака прикупља и додатне статистичке податке, укључујући:

- податке о девизној позицији банака;
- аналитичке податке о потраживањима од свих нивоа владе и фондова у Босни и Херцеговини, укључујући појединачне податке о кредитима и хартијама од вриједности сектора владе;
- податке о депозитима свих нивоа владе и фондова у Босни и Херцеговини;
- податке о кредитима становништву према намјени;
- податке о депозитима становништва према рочности;
- податке о кредитима с валутном клаузулом;
- податке о ESCROW рачунима.

У оквиру монетарне статистике објављују се и подаци из интерних извора Централне банке Босне и Херцеговине, укључујући податке о куповини и продаји конвертибилне марке (KM), одржавању обавезне резерве банака код Централне банке, девизним курсевима, као и податке о платним трансакцијама путем жиро-клиринг и РТГС система.

5.2 Статистика сектора осталих небанкарских финансијских институција/ОФИ сектор

Централна банка Босне и Херцеговине компилира и публикује статистичке податке сектора осталих небанкарских финансијских институција (у даљнем тексту: ОФИ сектор). Ова статистика обезбјеђује хармонизоване податке о стању финансијских и нефинансијских средстава и обавеза свих институционалних јединица сектора ОФИ које су основане у складу с важећим законским прописима, имају сједиште и обављају дјелатност на територији Босне и Херцеговине. Институције ОФИ сектора баве се финансијским посредовањем и подржавају функционисање различитих сегмената финансијског система, при чему не прикупљају депозите, а њихово пословање регулисано је важећим ентитетским законима.

Компилација и презентација статистике ОФИ сектора у Босни и Херцеговини врши се у складу с основним правилима из ММФ-овог Приручника за монетарну и финансијску статистику (MFSM 2000), Водича за компилацију монетарне и финансијске статистике (2007), као и препорукама мисија Међународног монетарног фонда.

Институције сектора ОФИ обухваћене овом статистиком груписане су у сљедеће подсекторе: осигуравајућа друштва, инвестициони фондови, друштва за лизинг, микрокредитне организације, брокерске куће и берзе. Компилација података за потребе израде статистике ОФИ сектора врши се квартално путем извјештаја 4SR. Извјештај 4SR представља биланс стања за одређени извјештајни период, састављен на бруто основи, у складу с методологијом ММФ-а.

Први ниво компилације подразумијева прикупљање података путем извјештаја 4SR од свих институција сектора ОФИ и њихово груписање по подсекторима. У наредној фази врши се агрегирање података у подсекторске билансе стања, док се даљњим агрегирањем формира биланс стања укупног сектора ОФИ.

Други ниво компилације обухвата консолидацију међусобних потраживања и обавеза унутар сектора ОФИ, чиме се израђује консолидовани преглед ОФИ сектора (4SG) на нивоу Босне и Херцеговине.

Консолидовани преглед финансијског сектора Босне и Херцеговине (5SG) представља даљњу консолидацију монетарног сектора (3SG) и сектора ОФИ (4SG), те пружа податке о потраживањима и обавезама укупног финансијског сектора према домаћим институционалним секторима и нерезидентима.

Централна банка објављује серију података за статистику ОФИ сектора за период од 2006. до 2010. године на годишњој основи, од 2011. године на полугодишњој основи, а од 2019. године на кварталној основи, у складу с препорукама ММФ-а.

Статистику ОФИ сектора карактеришу велики број институција, специфичности пословања и законске регулативе, као и различити контни планови. Квалитет успостављене статистике потврђен је објављивањем података за Босну и Херцеговину у годишњој публикацији Међународног монетарног фонда International Financial Statistics (IFS).

На веб-страници Централне банке Босне и Херцеговине објављује се Коментар о кретањима у ОФИ сектору у Босни и Херцеговини, који представља сажети преглед обима и структуре података, уз графичке приказе полугодишњих кретања у областима осигурања, микрокредитних организација, инвестиционих фондова и лизинг друштава.

Ревизије података ОФИ сектора врше се уколико дође до измјена података у наредном извјештајном кварталу. Свака ревизија података праћена је одговарајућом напоменом о ревидираним подацима, док се у случају методолошких промјена корисницима пружају детаљна методолошка објашњења ради обезбјеђивања транспарентности и досљедности статистичких серија.

5.3 Статистика просјечних пондерисаних каматних стопа

Статистика просјечних пондерисаних каматних стопа банака је дио редовне статистике монетарног и финансијског сектора у Централној банци. Централна банка компилира и публикује статистику каматних стопа од 1998. године. Почетком 2013. године Централна банка је успоставила и објавила нову Статистику каматних стопа усклађену са методологијом прописаном од стране Европске централне банке, а подаци према овој методологији објављују се на мјесечном нивоу од јануара 2012. године. За потребе израде статистике каматних стопа Централна банка прикупља податке од свих банака у БиХ на извјештајном обрасцу MFS2. У процесу компилације података о каматним стопама, банке примјењују међународне стандарде статистичког извјештавања утврђене Приручником за статистику каматних стопа за монетарне финансијске

институције, ЕЦБ (ЕЦБ/2001/18), коју примјењују све земље чланице ЕУ и еурозоне.

Статистика каматних стопа обухвата хармонизоване податке о висини просјечних пондерисаних активних и пасивних номиналних каматних стопа банака и пратећих износа кредита и депозита за сектор предузећа и становништва на годишњој основи, класификоване по валутној структури, рочности, намјени и обиму послова. За потребе ове статистике сектор предузећа обухвата јавна и приватна предузећа, а сектор становништва обухвата становништво и непрофитне организације на услузи становништву.

Каматне стопе на нове послове представљају просјечно пондерисане каматне стопе на све нове кредитне и депозитне послове настале током извјештајног мјесеца. Нови послови обухватају све нове уговоре о кредиту или депозиту склопљене између банке и клијента у току извјештајног мјесеца, изузев кредита за реструктурирање дуга по каматним стопама знатно нижим од тржишних. Нови послови укључују све финансијске аранжмане за које су услови уговорени први пут у току извјештајног мјесеца, као и све постојеће уговоре за које су нови услови уговорени уз активно учешће клијента. Пондере за израчунавање пондерисаних каматних стопа представљају износи уговорених кредита у току извјештајног мјесеца, односно износи уговорених депозита у току извјештајног мјесеца.

Постојећи послови обухватају књиговодствена стања кредита банака у бруто износу (без исправки вриједности) и књиговодствена стања депозита последњег дана извјештајног мјесеца. Кредити класификовани као проблематични кредити и кредити за реструктурирање дуга по каматним стопама знатно нижим од тржишних не укључују се у постојеће послове приликом извјештавања о каматним стопама. Каматне стопе на постојеће послове израчунавају се као пондерисани просједи каматних стопа које се примјењују на књиговодствена стања кредита и депозита последњег дана извјештајног мјесеца.

Ревизија података статистике каматних стопа се врши уколико дође до промјена у подацима првог наредног извјештајног мјесеца, с тим да се за сваку ревизију података даје кратка напомена да су подаци ревидирани. У случају промјене методологија дају се детаљнија методолошка објашњења за кориснике.

5.4 Анкета о кредитној активности банака

На основу препорука и закључака Европске комисије и Европске централне банке у процесу Економског дијалога с Босном и Херцеговином из 2018. године, Централна банка је покренула Анкету о кредитној активности банака у септембру 2020. године на кварталној основи. Анкета је усклађена с истим истраживањем које се проводи у централним банкама у зони евра (Bank Lending Survey BLS), уз одређена прилагођавања специфичностима кредитног тржишта у БиХ.

Одређени број банака на бази узорака изабраних по величини активе и пласираних кредита учествује у тромјесечном анкетном истраживању о кредитним активностима банака у БиХ. Циљ ове анкете је да се стекне увид у

кретање стандарда и услова кредитирања банака (понуде), као и промјене тражње за кредитима у Босни и Херцеговини. Провођењем Анкете о кредитној активности банака Централна банка настоји да унаприједи квалитет анализе кретања на кредитном тржишту, а посебно анализу фактора понуде и тражње за кредитима. Комплементарно с квантитативном статистиком о каматним стопама и кредитима банака, квалитативне информације из Анкете о кредитним стандардима банака и условима понуде и тражње за кредитима доприносе бољој оцјени кретања на кредитном тржишту и у том смислу су корисне свим економским субјектима. Централна банка припрема и објављује квартално резултате овог анкетног истраживања у форми публикације Анкета о кредитној активности банака у БиХ.

6. СТАТИСТИКА СПОЉНОГ СЕКТОРА

6.1. Статистика платног биланса

Платни биланс је статистички извјештај који систематски исказује економске трансакције извјештајне економије са остатком свијета.

У економском смислу, трансакција представља економски ток који одражава стварање, трансформацију, размјену или нестанак економске вриједности и подразумијева промјене власништва над добрима и/или финансијској активи, пружање услуга или ангажман рада и капитала.

Платнобилансне трансакције се углавном одвијају између резидената извјештајне економије и нерезидената. Нерезидент је било који појединац, предузеће или нека друга организација која има пребивалиште у било којој земљи осим БиХ. Резидентом БиХ се сматра свако физичко лице које борави или намјерава да остане дуже од годину дана, те ствара и троши већину свог дохотка у БиХ. Правно лице стиче статус резидента моментом уписа у судски регистар у БиХ, те се стога регистроване пословнице и огранци нерезидентних компанија сматрају резидентима БиХ. Исто тако, стране пословнице и огранци БиХ компанија су нерезиденти.

Платнобилансне трансакције подразумијевају размјену робе, (нефакторских) услуга, факторских доходака, те финансијских потраживања и обавеза према остатку свијета. Најчешће трансакција подразумијева ток еквивалентних економских вриједности у два смјера. Уколико је ток вриједности једносмјеран, његова протуставка у платном билансу се исказује као трансфер.

Ради прегледнијег исказивања платни биланс је подијељен у три подбиланса: биланс текућих трансакција (роба, услуге, доходак и текући трансфери), биланс капиталних трансакција и биланс финансијских трансакција (токови директних, портфељ и осталих инвестиција и промјена међународних резерви земље).

Централна банка Босне и Херцеговине, у складу са Законом о ЦББиХ, Законом о статистици БиХ те Меморандумом потписаним између Агенције за статистику БиХ и ЦББиХ, институција је која је надлежна за компилацију и дисеминацију статистике платног биланса за Босну и Херцеговину (БиХ).

Статистика платног биланса БиХ компилира се у складу с методологијом презентованом у ММФ-овом Приручнику за платни биланс, шесто издање (БПМ6), те су стога напријед наведене дефиниције у потпуној сагласности са

међународно признатим и прихваћеним стандардима, односно ММФ-овом методологијом за компилацију статистике платног биланса.

При компилацији платног биланса ЦББиХ користе се четири примарна начина прикупљања података и то:

- директна истраживања (истраживање о директним инвестицијама, истраживање о трговинским кредитима и авансима, услугама транспорта, осигурања и реосигурања, ПТТ и телекомуникационим услугама, услугама процесуирања робе у страном власништву и авио-услугама),
- статистички и административни извори података (публикација ЕЦБ, БИС банке, ОЕЦД, ЕУФОР, компанија за трансфер новца, амбасада и међународних организација у БиХ, као и статистичких завода земаља из окружења те разна бх. државна министарства, бх. статистичке институције, фондови пензионо-инвалидског осигурања, НОС – независни оператор система, Агенција за послове са странцима, Дирекција за цивилно зракопловство итд.),
- статистике компилиране у ЦББиХ (статистика монетарног и финансијског сектора, владиних финансија те подаци из одјељења банкарства, трезора, мониторинга и анализа и рачуноводства),
- систем евидентирања међународних трансакција – извјештај комерцијалних банака у БиХ на мјесечном агрегатном нивоу о трансакцијама плаћања и наплата које су банке обавиле између резидената и нерезидената, а не за властите потребе. Извјештај не садржи појединачне податке о трансакцијама клијената банака него обухвата мјесечне податке о трансакцијама агрегатне према сродности трансакција, а на основу кодова.

Почев од 2001. године извјештаји о платном билансу компилирају се квартално и објављују у бх. валути (конвертибилна марка). Рок за објављивање извјештаја је усклађен с роковима које је дефинисала ЕУ, по истеку највише 85 календарских дана за претходни квартал. Рокови за објављивање извјештаја су доступни у календару за објављивање статистичких података који се налази на веб-страници ЦББиХ.

При изради кварталног платног биланса ревидирају се и подаци за претходне кварталне текуће године, а при изради годишњих извјештаја ревидирају се квартални подаци за укупно четири године уназад, при чему се даје текстуално објашњење за значајније ревизије података.

6.2 Статистика међународне инвестиционе позиције

Међународна инвестициона позиција (у даљнем тексту ИПР) је статистички извјештај који, на одређени датум, приказује вриједност и композицију:

- укупне финансијске активе резидената једне економије, која представља потраживања посматране економије од нерезидената, као и златне полуге које се чувају као резервна актива, те
- укупну финансијску пасиву резидената једне економије, која представља обавезе резидената посматране економије, према нерезидентима.

Разлика између финансијске активе и пасиве представља нето међународну инвестициону позицију. У случају да је нето инвестициона позиција негативна,

то значи да резиденти посматране економије имају већу нето пасиву од нето активе, док позитивна нето позиција представља обрнуту ситуацију. Према томе, у случају негативне нето међународне инвестиционе позиције, посматрана економија има нето дуг према остатку свијета, док у случају позитивне нето међународне инвестиционе позиције, посматрана економија је нето кредитор остатку свијета.

Поред тога што ИР одражава посљедице финансијских трансакција, ИР је узрокован и осталим економским промјенама које су се дешавале у посматраном периоду. Композиција ИР-а у цијелости кореспондира композицији финансијског рачуна у платном билансу. Према томе, основне компоненте и активе и пасиве ИР-а су директне стране инвестиције, портфељ инвестиције, финансијски деривати те остале инвестиције, док актива такође обухвата и резервну активу.

Централна банка Босне и Херцеговине (у даљнем тексту ЦББиХ), у складу са Законом о Централној банци БиХ, Законом о статистици БиХ те Меморандумом потписаним између Агенције за статистику БиХ и Централне банке БиХ, институција је која је надлежна за компилацију и дисеминацију статистике међународне инвестиционе позиције за Босну и Херцеговину (у даљнем тексту БиХ). Компилација и дисеминација се ради у складу с међународно признатим стандардима, успостављеним од стране Међународног монетарног фонда (у даљнем тексту ММФ), посљедње објављеног 2009. године у шестом издању Приручника за платни биланс и међународну инвестициону позицију (у даљнем тексту БПМ6).

При компилацији међународне инвестиционе позиције, ЦББиХ користи сљедеће начине прикупљања података:

- Директна истраживања (истраживање о директним инвестицијама, истраживање о трговинским кредитима и авансним плаћањима),
- Статистичке и административне изворе података (Банка за међународна поравнања, разна бх. државна министарства, бх. статистичке институције), те
- Статистике компилиране у ЦББиХ (статистика монетарног и финансијског сектора (у даљнем тексту МФС), статистика владиних финансија и финансијских рачуна (у даљнем тексту ГФФАС), те подаци добивени од Одјељења за мониторинг и анализе, Одјељења за рачуноводство и финансије, те статистика платног биланса БиХ).

Извјештаји о међународној инвестиционој позицији за БиХ се компилирају и дисеминирају на кварталној основи. Рок за објављивање извјештаја је усклађен с роковима које је дефинисала ЕУ, по истеку највише 85 календарских дана за претходни квартал. Рокови за објаву извјештаја су доступни у календару за објаве статистичких података на веб-страници Централне банке БиХ.

При компилацији кварталног извјештаја ИР-а, подаци за претходне квартале текуће године се ревидирају, док се заједно с компилацијом ИР-а за други квартал текуће године ревидирају и квартални подаци за укупно четири године уназад. Ревизије повезане с промјенама методологије као и значајније ревизије података су детаљно описане.

Међународна инвестициона позиција се објављује у бх. валути (конвертибилна марка). При компилацији ИР-а се користе тржишне вриједности кад год је то могуће.

Тренутно се међународна инвестициона позиција за БиХ приказује у односу на остатак свијета, без географске дистрибуције.

6.3. Статистика укупног спољног дуга БиХ

Статистика укупног спољног дуга је статистички извјештај који обухвата стање стварних тренутних, а не потенцијалних обавеза које резиденти земље имају према нерезидентима на одређени датум а које захтијевају плаћање главнице и/или камата од стране дужника у неком тренутку у будућности. Да би обавеза била укључена у спољни дуг, она мора постојати и бити неплаћена.

Централна банка Босне и Херцеговине (у даљнем тексту ЦББиХ), у складу са Законом о Централној банци БиХ, Законом о статистици БиХ те Меморандумом потписаним између Агенције за статистику БиХ и Централне банке БиХ, институција је која је надлежна за компилацију и дисеминацију статистике укупног спољног дуга за Босну и Херцеговину (у даљнем тексту БиХ). Бруто стање спољног дуга за БиХ је компилирано у складу с посљедњом расположивом методологијом Међународног монетарног фонда за компилацију статистике спољног дуга: 2013 Статистика спољног дуга - Водич за компилаторе и кориснике. У складу с примијењеном методологијом за статистику спољног дуга, компилација и дисеминација се раде слиједећи концепте и дефиниције посљедњих расположивих стандарда представљених у шестом издању Приручника за платни биланс и међународну инвестициону позицију (у даљнем тексту БПМ6) посљедње објављеног 2009. године и БПМ6 компилацијском водичу.

Композиција укупног спољног дуга у цијелости кореспондира композицији пасиве међународне инвестиционе позиције БиХ, изузев власничких учешћа и финансијских дериватива. Подаци су разврстани према сљедећим секторима: Општа влада, Централна банка, Депозитне корпорације, изузев Централне банке и Остали сектори, док су директне инвестиције (међукомпанијско задуживање) засебна категорија. Сваки сектор (осим директних инвестиција) даље је класифициран према оригиналној доспјелости (краткорочно и дугорочно) и према инструментима дуга. Инструменти дуга обухватају све инструменте дуга дефинисане БПМ6 методологијом.

Законодавство Босне и Херцеговине у вези с регистрацијом спољног дуга приватног сектора додијељено је министарствима финансија ентитета (Федерално министарство финансија, Министарство финансија Републике Српске). Стога су наведена министарства одговорна за управљање и одржавање база података о спољном дугу приватног сектора. Такође, подаци о пројекцији главнице и камате на отплате нису доступни ЦББиХ.

При компилацији статистике укупног спољног дуга, ЦББиХ користи исте начине прикупљања података као и при компилацији међународне инвестиционе позиције.

Извјештаји о укупном спољном дугу за БиХ се компилирају и дисеминирају на кварталној основи. Рок за објављивање извјештаја је усклађен с роковима које је дефинисала Свјетска банка, прије истека квартала за претходни квартал. Рокови за објаву извјештаја су доступни у календару за објаве статистичких података на веб страници Централне банке БиХ.

При компилацији кварталног извјештаја о укупном спољном дугу, подаци за претходне кварталне текуће године се ревидирају, док се заједно са компилацијом укупног спољног дуга за други квартал текуће године ревидирају и квартални

подаци за укупно четири године уназад. Ревизије повезане с промјенама методологије као и значајније ревизије података су детаљно описане.

6.4. Статистика директних инвестиција

Директна инвестиција је категорија прекограничне инвестиције повезане с резидентом једне економије који има контролу или значајан утицај на управљање компанијом која је резидент неке друге економије. Директна инвестиција је власнички капитал који даје право контроле или утицаја, такође директна инвестиција укључује и инвестиције повезане с таквим односом, укључујући инвестиције у компаније на које се има индиректан утицај или контрола, инвестиције у повезане компаније, дуг те повратно инвестирање (инвестирање у инвеститора). Контрола или утицај могу се постићи директно кроз учешће у власничком капиталу који омогућава право гласа у компанији, или индиректно, правом гласа у другој компанији која има право гласа у посматраној компанији. Непосредном директном инвестицијом сматра се однос у којем директни инвеститор непосредно посједује власнички капитал који му омогућава 10 или више процената права на одлучивање у компанији с директном инвестицијом. Посредни однос директне инвестиције настаје кроз власништво над правом на одлучивање у једној компанији с директном инвестицијом која посједује право на одлучивање у некој другој компанији или компанијама. Директна инвестиција обухвата већину финансијских трансакција и стања између повезаних резидената из различитих економија. Стандардне компоненте директних инвестиција су власнички капитал и дужнички инструменти. Као посебна ставка власничког капитала директних инвестиција у финансијском рачуну евидентира се реинвестирана зарада. Реинвестирана зарада повезана с директним инвестицијама представља дио профита компаније који није дистрибуиран. За разлику од платног биланса, у којем се реинвестирана зарада води као посебна ставка финансијског рачуна, у ИР извјештају реинвестирана зарада је садржана у укупном стању власничког капитала.

ЦББиХ редовно проводи квартално (на бази узорка) и годишње (потпуни обухват компанија с директним инвестицијама већим од 100.000 КМ) директно истраживање о директним инвестицијама у БиХ. Истраживањем су обухваћена финансијска и нефинансијска предузећа која имају, или се претпоставља да имају, стране инвестиције из иностранства, која и сама инвестирају у иностранство или можда посуђују средства из иностранства. За компаније с директним инвестицијама испод споменутог прага, ЦББиХ ради процјене директних инвестиција на бази података о регистрованом иностраном капиталу у БиХ којима располажу надлежни судови.

Истраживање о директним инвестицијама у БиХ конципирано је тако да омогућава и прикупљање података о портфолио инвестицијама оних предузећа која имају директне инвестиције. Уколико је учешће директног улагача у власништву мање од 10%, такве инвестиције сврставају се у портфолио инвестиције.

Директне стране инвестиције (токови и стања) компилиране су у складу с методолошким упутствима и препорукама Међународног монетарног фонда (ММФ) и Организације за економску сарадњу и развој (ОЕИЦД).

Подаци о директним инвестицијама за потребе платног биланса БиХ и извјештаја о међународној инвестиционој позицији БиХ, приказују се на основу приступа актива-пасива, док се по географској дистрибуцији и дјелатностима, статистика директних инвестиција компилира према дирекционом приступу. Разлика између ова два приступа произлази из разлика у третману повратних инвестиција (инвестирање у инвеститора) као и инвестиција између сестринских компанија. Према дирекционом приступу, директне инвестиције су приказане као директне инвестиције у БиХ из иностранства или као директне инвестиције у иностранство из БиХ.

У публикацијама и на веб-страници Централне банке објављују се квартални и годишњи подаци о токовима и стању директних инвестиција класификовани према земљама и дјелатностима. Извјештаји о токовима директних инвестиција се компилирају и дисеминирају на кварталној основи при чему се ревидирају подаци за претходне кварталне текуће године. Рок за објављивање извјештаја је усклађен са роковима које је дефинисала ЕУ, по истеку највише 85 календарских дана за претходни квартал. Извјештаји о стањима директних инвестиција се компилирају и дисеминирају на годишњој основи при чему се ревидирају подаци за двије године уназад. Рок за објављивање извјештаја о стањима директних инвестиција је 8 мјесеци по истеку године, а најкасније до 15.8. текуће године за претходну годину. Приликом објављивања годишњих података о стању директних страних инвестиција, презентују се и ревидирани квартални подаци, чиме се успоставља конзистентност између података о стањима и података о токовима, као и подударност кварталних и годишњих података.

Рокови за објаву извјештаја су доступни у календару за објаве статистичких података на веб-страници Централне банке БиХ.

6.5. Статистика међународне трговине услугама

Служба за статистику платног биланса, одјељења за статистику и публикације је надлежна за компилацију и дисеминацију статистике спољног сектора за Босну и Херцеговину (БиХ). У оквиру те надлежности, на годишњем нивоу Служба компилира и дисеминира статистику међународне трговине услугама. Редовне ревизије раније објављених података се раде према политици ревизије Евростата која налаже да се при компилацији статистике за претходну годину ревизија изврши и за три године уназад. Поред тога, подаци се ревидирају за дужи период у случају увођења нових статистичких стандарда и концепата или великих методолошких промјена.

Компилација и дисеминација статистике међународне трговине услугама врши се према Проширеној класификацији услуга платног биланса (ЕВOPS 2010) која пружа подјелу ставке платног биланса – трговине услугама (дебит и кредит) како је дефинисано у Приручнику за платни биланс и међународну инвестициону позицију (БПМ6), према врстама услуга. Класификација тиме задовољава бројне корисничке захтјеве, укључујући пружање детаљнијих информација о трговини услугама, као што је захтијевано Општим споразумом о трговини услугама (GATS).

При компилацији статистике спољног сектора, у ЦББиХ користе се четири примарна начина прикупљања података и то:

- директна истраживања (истраживање о директним инвестицијама, истраживање о трговинским кредитима и авансима, услугама резидентних транспортних превозника, осигурања и реосигурања, поштанским и телекомуникационим услугама, услугама процесуирања робе у страном власништву, авио-услугама);
- статистички и административни извори података: статистичка институција на државном нивоу (Агенција за статистику БиХ – БХАС), ентитетски заводи за статистику (Федерални завод за статистику Федерације БиХ – ФЗС и Републички завод за статистику Републике Српске – РЗС), разна бх. државна министарства, ентитетски фондови пензионо-инвалидског осигурања, статистички заводи земаља из окружења, организације за трансфер новца;
- статистике компилиране у ЦББиХ (статистика монетарног и финансијског сектора, статистика владиних финансија и из одјељења за: банкарство, трезор, мониторинг и анализу и рачуноводство),
- систем евидентирања међународних трансакција – извјештај комерцијалних банака у БиХ на мјесечном агрегатном нивоу о трансакцијама плаћања и наплата које су банке обавиле између резидената и нерезидената а не за властите потребе. Извјештај не садржи појединачне податке о трансакцијама клијената банака него обухвата мјесечне податке о трансакцијама агрегатне према сродности трансакција а на основу кодова.

Концептуални оквир: трансакције настале услјед пружања или коришћења услуга се евидентирају онда када је услуга пружена (за детаљније појашњење види параграф 3.47, БПМ6). ЕБОПС 2010 је углавном заснован чињеници ко пружа услугу, међутим, класификација такођер укључује и критериј вршиоца трансакције, као нпр. за путовање, грађевинске услуге и робе и услуге владе. Класификације покривају прекограничне услуге пружене у другим земљама и услуге примљене из других земаља разврстане у дванаест главних компоненти услуга:

- услуге процесуирања робе у страном власништву
- услуге одржавања и поправки (неразврстане негдје друго)
- транспорт
- путовања
- грађевинске услуге
- осигурање и пензионе услуге
- финансијске услуге
- накнаде за коришћење интелектуалног власништва
- телекомуникационе, компјутерске и информационе услуге
- остале пословне услуге
- личне/персоналне, културне и рекреативне услуге
- робе и услуге владе (неразврстане негдје друго).

6.6. Статистика ефективних девизних курсева, номиналног и реалног (NEER/REER)

Номинални ефективни курс (у даљнем тексту NEER) је пондерисани просјек билатералних курсева конвертибилне марке Босне и Херцеговине (у даљнем тексту КМ) у односу на валуте најзначајнијих спољнотрговинских партнера.

Реални ефективни курс (у даљнем тексту REER) дефинише се као номинални ефективни курс који је дефлационисан помоћу релативних цијена (индекс потрошачких цијена (енгл. Consumer Price Index – CPI), и/или индекс

произвођачких цијена индустрије (енгл. Producer Price Index – PPI)), у домаћој економији и економијама трговинских партнера деноминираних у јединственој валути.

Компилација и дисеминација врши се у складу с методологијом Банке за међународна поравнања (у даљнем тексту БИС) представљеном у економским новинама БИС-а бр. 39 Turner, P. и Van't Dack, J. (1993.): „Measuring international price and cost competitiveness“, коју користи и Евростат, с тим што се за БиХ у обзир узимају најзначајнији спољнотрговински партнери (тренутно 24 земље), док Евростат узима 42 земље које су најважнији спољнотрговински партнери Европске уније.

NEER се добија пондерацијом релативних курсева трговинских партнера пондерисаних њиховим учешћем у укупној спољној трговини БиХ. Учешће појединих трговинских партнера у укупној спољној трговини БиХ се добија на основу UNCTAD (UN Commodity Trade Statistics Database) података. Увозни пондери представљају једноставно учешће у укупном увозу БиХ за сваког трговинског партнера, док је извозни пондер комбинација једноставног учешћа и двоструко пондерисаног извозног пондера који узима у обзир конкуренцију на трећим тржиштима. Пондери за израчун ефективних курсева заснивају се на структури увоза и извоза робе прерађивачке индустрије. Трговински пондери су временски промјенљиви и израчунавају се кроз трогодишње периоде, који се не преклапају. Такођер, пондери су фиксни, у смислу да се исти пондери користе за цијели период, све док подаци (трогодишњи спољнотрговински подаци) за наредни период не буду доступни.

REER служи као индикатор међународне цјеновне и трошковне конкурентности. Промјене у цјеновној и трошковној конкурентности не зависе само од кретања курса, већ и од тренда кретања цијена и трошкова. REER се рачуна као геометријски пондерисани просјек билатералних номиналних курсева који су дефлационисани помоћу релативних цијена, при чему је праћење цијена засновано на индексу потрошачких цијена (енгл. Consumer Price Index – CPI) и индексу произвођачких цијена индустрије (енгл. Producer Price Index – PPI).

Разлог за употребу пондера који су временски промјенљиви јесте да се трендови трговине с временом мијењају и индекс с фиксним пондером не може да евидентира дате ефекте, те њихови пондери постану временом непоуздани (коришћење фиксних пондера би довело или до прецјењивања одређене земље или до потцјењивања њеног значаја).

Стога, један од начина за отклањање проблема гдје се индекс рачуна користећи базни период јесте да се користи „цхаин линкинг“ приступ. Индекс који је креиран помоћу овог приступа повезује курс и трговинске пондере од периода до периода.

У публикацијама и на веб-страници Централне банке објављују се мјесечни и годишњи индекси NEER и „chain linked“ NEER, REER – дефлатор CPI, те „chain linked“ REER – дефлатор CPI, који су доступни од јануара 2005. године, а подаци за REER – дефлатор PPI и „chain linked“ REER – дефлатор PPI се не објављују али су интерно, а према потреби и екстерно доступни од јануара 2007. године.

Приликом објављивања Индекса за текући период ревидирају се и сви индекси за претходне периоде, у складу с промјенама дефлатора које објављују званични статистички заводи трговинских партнера, чиме се осигурава актуелност овог индикатора.

6.7. Статистика спољне трговине

Надлежна служба Централне банке израђује кварталне серије података о извозу и увозу робе на платнобилансном основу и уз сезонско прилагођавање.

Извор података за статистику спољне трговине је од 2005. године Агенција за статистику БиХ (БХАС). У статистици спољне трговине БиХ користи се проширена дефиниција специјалног система трговине, што је у складу с препорукама Евростата.

Да би се подаци о извозу и увозу робе исказали на платнобилансној основи, Служба Централне банке врши прилагођавања која се односе на обухват, вриједност, вријеме евидентирања и класификацију трансакције у циљу исказивања података о извозу и увозу робе на платнобилансној основи.

Као засебан сет података служба Централне банке врши компилацију података о извозу и увозу у БиХ према врсти робе и по земљама. Ови подаци компилирају се мјесечно и објављују у публикацијама и на веб-страници Централне банке. Подаци о извозу и увозу робе класификовани су према комбинованој номенклатури која је заснована на хармонизованом систему описа и кодирања робе – ХС, који је развила Свјетска царинска организација (World Customs Organisation - WCO).

Према методолошким стандардима УН и Европске уније (у даљнем тексту: ЕУ) као земља партнер у случају увоза узима се земља поријекла робе, а земља отпреме узима се као додатна информација. Земља поријекла робе је она земља у којој је роба произведена, а земља отпреме је земља из које је роба непосредно испоручена земљи увоза.

Према истим стандардима, као земља партнер у случају извоза узима се земља посљедњег познатог одредишта. Земља одредишта, односно намјене, јесте земља у којој се роба троши или даље прерађује.

7. СТАТИСТИКА ВЛАДИНИХ ФИНАНСИЈА

Статистика владиних финансија представља статистичке извјештаје сектора опште владе са подсекторима, који кроз приказ билансних ставки дају информације о укупним активностима и финансијској позицији владе.

Аналитички оквир статистике владиних финансија базира се на принципу двојног књиговодства, којим се повезује рачуноводствено евидентирање токова и стања, како би се обезбиједила свеобухватна слика фискалне позиције сектора опште владе.

Статистички индикатори сектора владе су засновани на истом концептуалном оквиру као и макроекономски статистички индикатори осталих сектора у економији државе, те су они директно упоредиви с индикаторима националних рачуна, спољног сектора, монетарног и финансијског сектора и др.

Статистика владиних финансија омогућава креаторима владине политике, аналитичарима и другим корисницима статистичких података да на конзистентан и систематичан начин анализирају стање и развој сектора опште владе.

Примарни извор података за статистику владиних финансија су финансијски извјештаји буџетских корисника, дефинисани правилницима о финансијском извјештавању и годишњем обрачуна буџета на свим нивоима власти у БиХ.

Правилницима су прописани облик и садржај финансијских извјештаја, упутство за израду кварталних извјештаја и годишњих обрачуна, периоди за које се израђују и састављају извјештаји, те начин и рокови за њихово подношење.

Финансијски извјештаји буџетских корисника се ослањају на национални концепт буџетског рачуноводственог евидентирања који је специфичан за сваку земљу. Подаци као такви нису упоредиви на макро нивоу, али представљају основни извор за статистичко извјештавање о финансијским операцијама у сектору опште владе.

Централна банка Босне и Херцеговине (у даљнем тексту ЦББиХ), на основу важећег Закона о статистици БиХ и Меморандума који је потписан између између Агенције за статистику и ЦББиХ, институција је која је надлежна за компилацију и дисеминацију статистике владиних финансија за Босну и Херцеговину.

Статистика владиних финансија се производи у складу с приручником Међународног монетарног фонда GFSM 2014 (Government Finance Statistics Manual 2014) и приручником Евростата – Европски систем националних и регионалних рачуна (у даљнем тексту ESA 2010).

Споменуте методологије су у великој мјери усклађене и базиране на методологији СНА 2008 (System of National Accounts 2008), али разликују се по својој намјени. Методологија GFSM 2014 је усмјерена на детаљну анализу јавних прихода, расхода и фискалних токова државе, док ESA 2010 методологија посматра економију државе са становишта националних рачуна и наглашава међусобну повезаност свих сектора у укупној економији. Заједничко за обје методологије је исти концептуални оквир, дефиниције, секторска класификација, акруални начин евидентирања пословних догађаја и др.

Према секторској класификацији, Сектор опште владе је један од пет резидентних сектора у укупној економији државе.

Сектор опште владе (С.13) обухвата све институционалне јединице које су нетржишни произвођачи, чији је оутпут намијењен индивидуалној и заједничкој потрошњи, те се углавном финансира од обавезних уплата јединица које припадају другим секторима и/или свих институционалних јединица које су првенствено укључене у прерасподјелу националног дохотка и богатства.

Сектор опште владе БиХ се састоји од три подсектора: **централне владе (С.1311)**, **локалне владе (С.1313)** и **фондова социјалног осигурања (С.1314)**.

Централна влада (С.1311) се дијели на буџетску централну владу и остале јединице централне владе или ванбуџетске јединице централне владе.

Буџетску централну владу чине министарства, државне агенције и др. легална тијела која су успостављена политичким процесом, а која проводе законодавну, судску и извршну власт на територијалном подручју земље (институције БиХ, Брчко дистрикт, ентитетски и кантонални ниво власти -14 институционалних јединица).

Остале јединице централне владе или ванбуџетске јединице чине нетржишне непрофитне институције и остале институционалне јединице које су контролисане и дијелом финансиране од стране владе, али имају властите буџете, а чине их јавна предузећа ЈП Цесте и ЈП Аутоцесте на свим нивоима власти (ентитетском, кантоналном нивоу и Брчко дистрикт).

Подсектор локалне владе (С.1313) чине градови и општине у БиХ.

Подсектор фондова социјалног осигурања (С.1314) обухвата институционалне јединице које су контролисане од стране владе и управљају шемом социјалне сигурности за велики дио популације, а чине их пензионери фондови, фондови здравствене заштите и службе за запошљавање на нивоу ентитета, кантона и Брчко дистrikта. У подсектор фондова социјалног осигурања укључени су и

фондови за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа с инвалидитетом на ентитетском нивоу (ФБиХ и РС), Фонд солидарности за дијагностику и лијечење обољења стања и повреда дјете у иностранству РС и Јавни фонд за дјечију заштиту РС.

Фондови социјалног осигурања најчешће се класификују у подсектор фондова социјалног осигурања у оквиру сектора опште владе, што је у складу с методологијом ESA 2010. Према методологији GFSM 2014 фондови социјалног осигурања могу бити класификовани као издвојен подсектор фондова социјалног осигурања (као ESA 2010) или могу бити у саставу подсектора централне владе. У Босни и Херцеговини пензионери фондови на нивоу ентитета су, од 2016. године ПИО Републике Српске и од 2020. године ПИО Федерације БиХ, укључени у буџете ентитетских влада и као такви од наведеног периода улазе у састав централне буџетске владе.

7.1. Извјештавање у складу с међународном методологијом GFSM 2014

Методологија GFSM 2014 описује свеобухватан аналитички оквир у којем се систематски евидентирају и аналитички презентују подаци о нефинансијским и финансијским трансакцијама као и укупним финансијским токовима и билансима стања сектора владе.

Аналитички оквир се може користити за анализирање операција специфичног нивоа и трансакција између различитих нивоа владе, као и укупног сектора опште владе. Ови статистички индикатори се могу користити за сврхе као што су процјена величине сектора опште владе у укупној економији, њеног учешћа у односу на укупну потражњу, инвестицију и штедњу; утицај фискалне политике на економију, укључујући коришћење ресурса и задуженост, пореско оптерећење итд.

У складу с методологијом GFSM 2014 дефинисана су четири основна статистичка извјештаја, три се темеље на акруалном рачуноводству (Операције владе, Остали економски токови и Биланс стања), а један на готовинској основи (Извори и коришћење готовине).

Извјештај о операцијама владе представља преглед свих трансакција прихода, трошкова, нето набавке нефинансијских средстава, нето набавке финансијских средстава и нето створених обавеза.

Укупне расходе чине укупни трошкови и нето набавка нефинансијских средстава

Укупни приход/расход представља повећање/смањење нето вриједности која настаје као резултат трансакција.

Бруто оперативни биланс представља приходе умањене за трошкове који не укључују потрошњу сталних средстава по основу амортизације.

Нето набавка нефинансијских средстава представља набавку сталних средстава умањену за продају сталних средстава (која укључује амортизацију) и увећану за нето вриједност ревалоризације сталних средстава.

Нето позајмљивање (+) /задуживање (-) (NLB) представља приход умањен за расходе и основни је фискални индикатор активности владе.

Годишњи консолидовани извјештај укључује и трансакције у финансијским средствима, односно нето набавку финансијских средстава и нето створене финансијске обавезе.

Трансакције у финансијским средствима приказују нето остварена финансијска средства и нето створене обавезе према свим категоријама

финансијских инструмената. За сваку категорију финансијских инструмената, резултати трансакција на страни активе и пасиве презентовани су у нето износу. **Нето позајмљивање (+) / задуживање (-) у финансијским трансакцијама (НЛБф)** представља трансакције у финансијској активи умањене за трансакције у финансијској пасиви.

(NLB -NLBf) је индикатор усклађености нефинансијских рачуна с финансијским рачунима

Биланс стања представља извјештај о вриједности стања билансних ставки на страни активе и пасиве коју институционална јединица или група јединица посједује у одређеном временском тренутку. Биланс стања се обично компилира на крају извјештајног периода.

Завршни биланс стања = почетни биланс стања + токови (трансакције + остали економски токови)

Консолидација представља начин презентације статистичких података за више извјештајних јединица које се групишу и представљају као једна извјештајна јединица. Процес консолидације представља искључивање свих међусобних дугује-потражује трансакција које се појављују приликом консолидације.

Статистика владиних финансија се компилира и дисеминира на кварталном и годишњем нивоу.

Квартални консолидовани извјештаји о операцијама сектора централне владе БиХ су доступни од другог квартала 2004. године. Квартални Извјештај о операцијама централне владе БиХ укључује све буџетске јединице централне владе и фондове социјалног осигурања на територији државе (институције власти на нивоу БиХ, консолидовану ФБиХ, консолидовану РС и Брчко дистрикт). Квартални консолидовани извјештај не укључује ванбуџетске јединице централне владе и локални ниво власти.

Годишњи консолидовани извјештаји о операцијама опште владе БиХ су доступни од 2003. године. Извјештај укључује све буџетске и ванбуџетске јединице централне владе, локални ниво власти и фондове социјалног осигурања (институције власти на нивоу БиХ, консолидовану ФБиХ, консолидовану РС и консолидовани Брчко дистрикт).

Консолидовани биланс стања сектора опште владе БиХ производи се од 2016. године на годишњем нивоу и укључује све институционалне јединице које су обухваћене годишњим консолидованим извјештајем о операцијама опште владе у БиХ. Извјештај се доставља и објављује у публикацији ММФ од 2016. године и додатно се интерно користи у ЦББХ.

Консолидовани биланс стања сектора опште владе се користи за статистичку презентацију осталих форми извјештаја о финансијској позицији сектора опште владе.

Извори података за описане извјештаје су наведени у Упутству о начину и роковима прикупљања података.

7.2. Извјештавање у складу с регулативама ЕУ и методолошким захтјевима ESA 2010

Европски систем националних и регионалних рачуна (у даљнем тексту **ESA 2010**) представља Европски стандард за производњу националних рачуна и представља свеобухватан, упоредив рачуноводствени оквир који омогућава да се на систематичан и детаљан начин сагледа укупна економија државе и упореди с осталим земљама које се налазе у европском статистичком систему.

У оквиру ESA 2010 посебно су обрађени и презентовани рачуни сектора опште владе и статистика владиних финансија.

Детаљне смјернице о специфичним областима статистике владиних финансија налазе се и у Приручнику о владином дефициту и дугу (Manual of Government deficit and debt-MGDD). MGDD приручник се континуирано допуњује додатним методолошким смјерницама и упутствима прописаним од стране Европске комисије и Евростата.

Поред методолошких смјерница у склопу ESA 2010 развијен је и прописан програм слања података који се зове Трансмисијски програм ESA 2010 (Transmission programme of data ESA 2010) и састоји се од низа табела које се достављају у Евростат, у складу с унапријед дефинисаним формама и роковима доставе.

У оквиру Трансмисијског програма ESA 2010, ЦББиХ производи и публикује табеле које се односе на извјештавање о нефинансијским рачунима сектора опште владе, и то Табелу 2, Табелу 9 и NTL табелу.

ESA 2010 Табела 2 - Главни макроагрегати опште владе - представља годишњи преглед структуре главних категорија прихода и расхода сектора опште владе и њених подсектора централне владе, локалне владе и фондова социјалног осигурања. Разлика укупних прихода и укупних расхода се презентује кроз завршну билансну ставку нефинансијских рачуна Нето посуђивање/нето задуживање (NLB net lending +/-net borrowing-) или (Б.9) и важан је индикатор фискалне активности сектора опште владе.

Методологија ESA 2010 прописује обрачунску основу као кључни принцип евидентирања економских токова. У финансијским извјештајима буџетских корисника у БиХ пословне промјене евидентирају се на модификованој рачуноводственој основи настанка догађаја, према којој се приходи евидентирају и признају у периоду у којем су расположиви и мјерљиви - готовинска основа, а расходи се признају у тренутку настанка обавезе - обрачунска основа.

У складу са ESA 2010, ЦББиХ у процесу компилације врши одређена методолошка прилагођавања гдје се подаци прикупљени на готовинској основи усклађују с принципима обрачунског евидентирања пословних догађаја. Специфично за евидентирање пореза и социјалних доприноса користи се метода временски прилагођене готовине (Time Adjusted Cash - TAC), гдје се наплаћени приходи од ПДВ евидентирају за период у којем настаје пореска обавеза. Као извор података користе се мјесечни извјештаји Управе за индиректно опорезивање.

Процес консолидације извјештаја у ESA Табели 2 се проводи у оквиру ставке Д7 – Остали текући трансфери и ставке Д4 камата и то на нивоу подсектора централне владе и на нивоу сектора опште владе. Консолидација подразумијева елиминацију међусобних трансакција између институционалних јединица које припадају истом сектору или подсектору, како би се избјегло двоструко евидентирање прихода и расхода у агрегатним подацима. Консолидациони износи се односе на приходе од индиректних пореза који се прикупљају од стране Управе за индиректно опорезивање БиХ, а распоређени су другим нивоима власти у складу с важећим фискалним правилима.

Методолошка прилагођавања омогућавају бољу међународну упоредивост и хармонизацију статистике владиних финансија с европским статистичким стандардима, те квалитетно праћење фискалне позиције државе.

ESA Табела 9 – Детаљна разрада пореза и социјалних доприноса према врсти пореза или социјалних доприноса, представља детаљан статистички извјештај који је класификован према врсти пореза и социјалним доприносима за сектор владе и подсекторе централне владе, локалне владе и фондова социјалног осигурања. Као извор података користе се административни подаци министарстава финансија, фондова социјалног осигурања и Управе за индиректно опорезивање Босне и Херцеговине.

Табела 9 структурирана је у два дијела. Први дио се односи на порезе и садржи детаљан преглед свих врста пореза према ESA 2010 класификацији за сектор владе и подсекторе. Други дио се односи на социјалне доприносе и приказује доприносе послодаваца, запослених, samozапослених особа, као и евентуалне импутиране доприносе.

Табела 9 формира се на основу Националне листе пореза или NTL листа (National Tax List).

На основу прикупљених података о порезима и социјалним доприносима израђује се детаљна листа пореза и социјалних доприноса NTL листа, која представља грануларни приказ пореза и социјалних доприноса. Формирају се субаналитички (додатни) кодови који се додјељују постојећим ESA кодовима како би се обухватио сваки појединачни порез и допринос из извора података. Детаљни подаци о појединачним порезима и доприносима, укључују назив пореза и социјалног доприноса, износ прикупљених средстава, институцију која их прикупља и период на који се односе.

Сљедећи корак је класификација сваког пореза према ESA трансакционим кодовима, односно агрегација додатних субаналитичких (додатних) кодова у ESA кодове. У складу с ESA методологијом, порези и социјални доприноси разврставају се у категорије као што су порези на производњу и увоз, порези на доходак и имовину, порези на капитал те социјални доприноси.

Наведене трансмисијске табеле се два пута годишње достављају Евростату, у склопу априлске и октобарске нотификације.

7.3. Извјештавање о Процедури прекомјерног дефицита (Excessive Deficit Procedure - EDP)

Процедура прекомјерног дефицита представља оквир Европске комисије за праћење фискалне дисциплине земаља кроз статистичко извјештавање о буџетском дефициту и дугу сектора опште владе.

Статистичко извјештавање се састоји од хармонизованог сета ЕДП нотификацијских табела и додатних прописаних извјештајних форми које државе достављају Евростату на годишњем нивоу. У табелама се налазе подаци за посљедње четири године и процијењени подаци за текућу годину. Подаци се анализирају од стране Евростата и публикују три седмице након рока за нотификацију. Подаци се публикују за сваку земљу појединачно и укупно за земље Европске уније. Земље кандидати припремају нотификације као предуслов за будуће чланство.

ЕДП нотификацијске табеле дио Анекса 1, Извјештавање о владином дефициту и дугу, састоји се од четири различите табеле које се додатно односе на подсекторе.

ЕДП Табела 1 приказује сажет и јасан преглед најважнијих агрегатних података о (NLB net lending +/- net borrowing-) или (Б.9) сектора опште владе са подсекторима, податке о бруто домаћем производу, дугу опште владе

класификованом по категорији финансијског инструмента (АФ.2 валута и депозити; АФ.3 хартије од вриједности; АФ.4 Кредити), повезаним подацима о бруто инвестицијама у стална средства као и податке о консолидованој камати.

ЕДП Табела 2А-Д описује прилагођавања између буџетског рачуноводственог салда који представља „укупан финансијски резултат” (Working balance -WB) до ставке (NLB net lending +/-net borrowing-) или (Б.9) према методологији ESA 2010. Working balance -WB представља финансијски резултат који треба бити званично усвојен од стране законодавних тијела власти у БиХ. ЕДП Табела 2А-Д се састоји од четири табеле за сваки подсектор (у БиХ није примјењива табела 2Б “State government”) и приказује сва неопходна прилагођавања. Технички, структура ЕДП табела 2А-Д је иста и примјењује се на све нивое власти унутар једне државе, тако да олакшава упоредивост података између различитих административних структура владе као и између земаља чланица ЕУ.

ESA 2010 методологија прави јасну разлику између нефинансијских и финансијских трансакција.

“Working balance” у буџетским рачуноводственим извјештајима БиХ се израчунава по формули: $WB = (\text{приходи} + \text{примици}) - (\text{расходи} + \text{издаци})$.

Прилагођавања која се раде према ESA 2010 методологији су класификована у три дијела: рекласификација трансакција; секторска рекласификација и вријеме евидентирања пословних промјена.

Наведено се проводи кроз сљедеће активности: евидентирање финансијских трансакција које су укључене у “Working balance”, евидентирање нефинансијских трансакција које нису укључене у “Working balance”, евидентирање разлике између плаћене (+) и обрачунате (-) камате, евидентирање осталих временских разграничења прихода и расхода, евидентирање “Working balance” за остале јединице централне владе и на крају евидентирање осталих прилагођавања која нису предвиђена претходним ставкама (отпис дуга, преузимање дуга и др.).

Крајњи резултат који произлази из ЕДП Табела 2А-Д за сектор опште владе и подсекторе је нето посуђивање/нето задуживање или Б.9. који је приказан и у ЕДП Табели 1.

ЕДП Табела 3(А-Е) (у БиХ није примјењива табела 3Ц “State government”) се састоји од пет табела за сектор опште владе и подсекторе. Табела анализира и приказује допринос низа релевантних фактора који утичу на промјене у годишњем нивоу бруто дуга за сектор опште владе и подсекторе. Као извор података користи се консолидовани биланс стања сектора опште владе с подсекторима, извјештај о релевантним финансијским токовима, подаци о NLB (net lending +/-net borrowing-) или (Б.9) из ЕДП Табеле 2А-Д и подаци о Мاستришком дугу опште владе са подсекторима токови и стања.

У табели ЕДП Табела 3(А-Е) почетна ставка је НЛБ или Б.9 уноси се са супротним предзнаком. Затим се уносе све промјене у нето набавци финансијске активе. Уносе се и све промјене у нето створеним осталим обавезама и промјене које не улазе у Мастришки дуг. Табела садржи и статистичка одступања која представљају разлику између нефинансијских и финансијских рачуна (Б9 – Б9ф) и важан су индикатор конзистентности и квалитета фискалног извјештавања. Посљедња ставка у табели приказује промјену у консолидованом бруто дугу за сектор опште владе и подсекторе који је посебно израчунат по Мастришком критерију, тзв. Мастришки дуг.

ЕДП Табела 3(А-Е) омогућава дубље разумијевање кретања бруто дуга сектора опште владе с подсекторима и помаже корисницима да процијене фискалну стабилност једне државе, као и упоредивост са другим земљама.

ЕДП Табела 4 приказује остале податке у складу са Изјавама садржаним у записнику Вијећа од 22. новембра 1993, односно ставке стање обавеза за трговинске кредите и авансе (АФ.81 Л) и бруто национални доходак по важећим тржишним цијенама (Б.5*г)

Анекс 3.

Табела 1.2. Ревизија консолидованог бруто дуга опште владе, садржи преглед ревидираних података за октобарску нотификацију.

Подаци о дефициту и дугу сектора опште владе достављају се два пута годишње кроз тзв. ЕДП нотификације, које се објављују у априлу и октобру.

Консолидовани биланс стања сектора опште владе у БиХ се припрема према методологији GFSM 2014 на годишњем нивоу и тренутно се користи се за производњу извјештаја о Процедуре прекомјерног дефицита (Excessive Deficit Procedure EDP).

8. ФИНАНСИЈСКИ РАЧУНИ

Финансијски рачуни представљају вриједност стања и трансакција, вриједносних и курсних усклађивања и осталих промјена финансијских средстава и обавеза за све институционалне секторе у економији, који су разврстани по секторима и финансијским инструментима. Подаци финансијске статистике су уско повезани са подацима статистике националних рачуна.

Полазна методолошка основа за састављање финансијских рачуна дефинисана је СНА 2018 и ESA 2010 које дефинишу основне смјернице повезане са секторизацијом, класификацијом финансијских инструмената, евидентирањем података о стањима и трансакцијама те осталим усклађивањима.

У економији државе резидентне институционалне јединице (С.1) групишу се у сљедеће институционалне секторе:

Сектор нефинансијских предузећа (С.11)

Сектор финансијских институција (С.12)

Сектор опште владе (С.13)

Сектор становништва (С.14)

Сектор непрофитних институција које служе становништву (С.15)

Поред наведених пет резидентних сектора постоји и сектор нерезидената (С.2) који се састоји од нерезидентних јединица које обављају трансакције или имају друге економске везе с резидентним јединицама. Рачуни сектора нерезидената пружају општи преглед економских односа националне економије с иностранством.

Према пракси ЕУ земаља, централне банке су обавезне извјештавати статистику финансијских рачуна која је уједно индикатор финансијске активности и међусобне повезаности свих сектора у економији. Развој статистике финансијских рачуна за све секторе у економији је дуготрајан процес, условљен доступности извора података и степеном развоја статистике националних рачуна.

9. СТАТИСТИКА ДУГА СЕКТОРА ВЛАДЕ

Основни концептуални оквир који се користи за компилацију статистике дуга владиног/јавног сектора је приручник Статистика дуга јавног сектора (PSDS 2011) који је усклађен са SNA 2008, ESA 2010, GFSM 2014, и др.

ЦББХ у оквиру својих надлежности слиједи међународне методолошке смјернице и форме извјештавања и припрема, у наставку приказане статистичке извјештаје о владином/јавном дугу.

9.1. Статистика стања и сервисирања спољног дуга сектора владе БиХ

Стање и сервисирање спољног дуга сектора владе БиХ је класификовано према врсти кредитора на: (1) јавне кредиторе (међународне и регионалне организације, те владе других земаља и њихове агенције) и (2) приватне кредиторе.

Одјел за спољни дуг Министарства финансија и трезора БиХ, који одржава базу података о спољном дугу на принципу посебног евидентирања сваког појединачног кредита, представља извор података за статистику стања и сервисирања спољног дуга сектора владе.

ЦББиХ на основу прикупљених података, у складу с прописаним процедурама, производи кварталне извјештаје о стању, а мјесечне извјештаје о сервисирању спољног дуга сектора владе БиХ. Извјештај о стању дуга не укључује акруалну камату. У Извјештају за сервисирање спољног дуга, сервисирање главнице и сервисирање камате приказују се одвојено. Подаци о стању и сервисирању спољног дуга изражавају се у валути БиХ у конвертибилним маркама (КМ).

9.2. Статистика јавног дуга за квартално извјештавање Свјетске банке

Свјетска банка је заједно са Међународним монетарним фондом развила базу за квартално статистичко праћење стања јавног дуга са циљем постојања упоредивих података који служе за макроекономске анализе. Креирани извјештајни формат о стању јавног дуга састоји се од шест табела које обухватају секторе/подсекторе: општа влада, централна влада, буџетска централна влада, нефинансијске јавне корпорације, финансијске јавне корпорације и укупно јавни сектор.

У складу са расположивошћу података, Служба доставља податке о бруто дугу опште владе БиХ и податке о бруто дугу подсектора централне владе БиХ. Подсектор централне владе БиХ обухвата буџетске, ванбуџетске извјештајне јединице и фондове социјалног осигурања. Подаци о дугу се приказују према рочности, валути деноминације и резидентности кредитора.

Финансијски инструменти који чине бруто дуг сектора опште владе БиХ су: Специјална права вучења (СДР), хартије од вриједности, кредити и остали рачуни обавеза.

СДР представља задужење ентитетских влада ФБиХ и РС за износ средстава која је БиХ добила по основу брзе финансијске помоћи која је додијељена БиХ ради ублажавања посљедица пандемије узроковане ковидом.

Дужничке хартије од вриједности се класификују на краткорочне и дугорочне обавезе и изражене су у номиналној вриједности. Краткорочне обавезе чине трезорски записи, док дугорочне обавезе представљају дугорочне обвезнице. Дуг по основу дужничких хартија од вриједности вреднује се и по тржишној вриједности (market value) за сектор опште владе БиХ и подсектор централне владе БиХ и приказују као меморандумска ставка у складу са формом извјештавања Свјетске банке. Подаци о задужености Владе БиХ по основу хартија од вриједности преузимају се из интерне базе података (Ехцел) која се континуирано допуњује подацима са Сарајевске берзе, Бањалучке берзе и министарстава финансија на свим нивоима власти БиХ, те Бечке и Лондонске берзе.

Кредити се класификују према рочности на краткорочне и дугорочне, а према валути на кредите у домаћој валути и кредите у страној валути. Такође, издвајају се кредити у домаћој валути који су индексирани у страној валути, те исти заједно са кредитима у страној валути чине дио дуга у страној валути приказан према валути деноминације. Подаци о стању спољног дуга преузимају се из базе података (Ехсцел) која се састоји од података добијених од Министарства финансија и трезора БиХ, Владе Брчко дистрикта и Информације о гаранцијама БиХ. Подаци који се преузимају од Службе за статистику монетарног и финансијског сектора су подаци о кредитима који су пласирани од стране комерцијалних банака сектору опште владе БиХ.

Остале обавезе (other accounts payable) за сектор опште владе БиХ и подсектор централне владе БиХ преузимају се из Извјештаја о билансу стања сектора опште владе БиХ. С обзиром на то да су подаци доступни само на годишњем нивоу, квартални подаци се процјењују.

Укупан дуг сектора опште владе БиХ и подсектора централне владе БиХ за сваки горе споменути инструмент приказује се и према валути деноминације (домаћа и страна валута) као и према резидентности кредитора (домаћи и страни кредитори).

Подаци који се користе за статистичко извјештавање о дугу опште владе и дугу централне владе БиХ за Свјетску банку се преузимају из извора који су наведени у Упутству о начину и роковима прикупљања података и о дисеминацији статистичких података ЦББиХ.

9.3. Државни дуг за потребе ЕДП извјештавања – Матришки дуг

Матришки дуг представља дуг опште владе С.13 и неопходан је индикатор за израчунавање процедуре прекомјерног дефицита (EDP- Excessive Deficit Procedure).

За потребе ЕДП извјештавања дефиниција дуга је допуњена Регулативом Савјета (ЕЗ) бр. 479/2009 и измијењеном Регулативом Комисије (ЕУ) бр. 220/2014, која ажурира дефиницију финансијских обавеза у складу са ESA 2010.

Владин дуг се дефинише као укупан бруто дуг по номиналној вриједности (без укључене акруалне камате), преостао на крају извјештајног квартала и консолидован унутар сектора и између подсектора опште владе. Матришки дуг се у БиХ, према методологији, рачуна на нивоу сектора опште владе (С.13) и три подсектора: централна влада (С.1311), локална влада (С.1313) и социјални фондови (С.1314).

Стање дуга сектора опште владе према Мاستришком критеријуму обухвата три финансијска инструмента:

АФ.2 Готовина и депозити

АФ.3 Дужничке хартије од вриједности

АФ.4 Кредити и зајмови

У БиХ, као инструмент дуга, не постоје готовина и депозити (АФ.2) Разлог томе је јединствена улога и одговорност ЦББиХ као јединог издаваоца новчаница и кованица у држави.

Дужничке хартије од вриједности (АФ.3)

Примарни извори података за инструмент дужничких хартија од вриједности су подаци из извјештаја о аукцијама Сарајевске берзе (SASE), Бањалучке берзе (BLSE), Бечке и Лондонске берзе, одлуке о емисијама обвезница ФБиХ за измирење обавеза по основу верификованих рачуна старе девизне штедње путем веб-странице Владе ФБиХ, те министарстава финансија. Подаци се даље обрађују у ЦББиХ у интерној бази података (Excel) која садржи све елементе задужености владе по основу дужничких хартија од вриједности према методологијама које се примјењују у ЦББиХ.

Дужничке хартије од вриједности се дијеле на краткорочне и дугорочне хартије од вриједности.

У БиХ краткорочне хартија од вриједности обухватају све трезорске записе издате од стране министарстава финансија ентитета (ФБиХ и РС).

Трезорски записи се издају у домаћој валути и вреднују према недисконтованој вриједности главнице која ће бити плаћена по доспијећу. Обично се емитују на период од 91, 182 или 365 дана.

Дугорочне хартија од вриједности /обвезнице издају министарства финансија ентитета (ФБиХ и РС), локалне владе (ФБиХ и РС) и Брчко дистрикт. Ове обвезнице, издате на домаћем тржишту, могу бити деноминоване у домаћој или страној валути, што утиче на валутну структуру дуга. Уколико су обвезнице влада ентитета издате на иностраном тржишту, исте су деноминоване у валути у којој се издају.

Кредити и зајмови (АФ.4)

Примарни извори података за инструмент кредита су Служба за статистику монетарног и финансијског сектора ЦББиХ (за домаће кредите) и Министарство финансија и трезора БиХ (за спољни дуг). Служба за статистику монетарног и финансијског сектора доставља податке о домаћим кредитима пласираним од стране комерцијалних банака по подсекторима, као и према рочној и валутној структури истих. Ти подаци се, за потребе израчуна Мاستришког дуга, даље обрађују у интерној бази података у Excel-у, која представља цјелокупан преглед свих инструмената који чине обухват Мастришког дуга.

Краткорочни кредити обухватају кредите до годину дана, које су издале домаће кредитне институције. Дугорочне кредите пласирају домаћи и страни кредитори. Већинску структуру дугорочних кредита чини спољни дуг. Према претходно описаној методологији, стање спољног дуга не укључује обрачунску камату, док је иста укључена у износ домаћих кредита.

Ревизија података се врши по потреби, у складу са ревизијама улазних података, а финалним подацима се сматрају подаци објављени 240 дана након истека одређеног квартала

10. ПРЕЗЕНТОВАЊЕ И ДИСЕМИНАЦИЈА ПОДАТАКА

Централна банка БиХ (ЦББиХ), у складу с Одлуком о прикупљању и дисеминацији статистика ЦББиХ, редовно доставља компилиране статистичке извјештаје на мјесечној, кварталној и годишњој основи:

- а) Међународном монетарном фонду (ММФ),
- б) Евростату,
- ц) Свјетској банци,
- д) Банци за међународна поравнања (BiS),
- е) Европској банци за обнову и развој (ЕБРД),
- ф) Конференцији Уједињених нација о трговини и развоју (UNCTAD),
- г) Секретаријату Централноевропског споразума о слободној трговини (CEFTA),
- х) Фискалном савјету БиХ,
- и) Путем веб-странице Централне банке БиХ,
- ј) Корисницима унутар Централне банке,
- к) Осталим интерним и екстерним домаћим и иностраним корисницима у складу са достављеним захтјевима.

Служба за планирање и публикације има улогу да координира рад на изради свих ЦББиХ публикација између различитих организационих облика/јединица ЦББиХ као и рад са спољним сарадницима. Активности укључују техничку припрему и контролу публикација, коректуру, координацију ДТП послова и послова лекторисања, те објаву публикација на веб-страници. Служба има приступ систему за управљање садржајем (CMS) веб-странице, те обавља послове везане за објаву редовних и повремених публикација ЦББиХ. У оквиру тих активности покреће иницијативе према Националној библиотеци БиХ ради додјеле ISSN бројева за све редовне публикације.

Редовне публикације ЦББиХ:

Годишњи извјештај – представља најважнију и најобимнију годишњу публикацију ЦББиХ. Публикација садржи извјештај о економским кретањима, извјештај о активностима ЦББиХ током године и финансијски извјештај. У складу са Законом о Централној банци, ЦББиХ је обавезна да Годишњи извјештај за претходну годину поднесе Предсједништву БиХ и Парламентарној скупштини БиХ до 31. марта.

Билтен – квартална публикација која обухвата податке монетарне и финансијске статистике, податке о платним трансакцијама, податке реалног сектора и податке спољног сектора (платни биланс и међународну инвестициону позицију) Босне и Херцеговине.

Мјесечни економски преглед (МЕП) – кратка информација о посљедњим трендовима у макроекономском окружењу, односно сажети аналитички преглед стања економије и финансијског сектора у Босни и Херцеговини.

Извјештај о макроекономским неравнотежама – извјештај је конципиран на начин да посматра домаћу економију у контексту ризика од унутрашњих и спољних неравнотежа, а не само трендова у кључним макроекономским варијаблама.

Извјештај о финансијској стабилности (ФСР) – извјештај који анализира стање финансијског система у БиХ и процјењује колико је тај систем отпоран на ризике и могуће кризе.

Оцјена ризика по финансијску стабилност – извјештај фокусиран на тренутно стање ризика, идентификацију могућих проблема, као и процјену рањивости банкарског система у кратком року.

Поред редовних публикација, Служба је задужена и за техничку припрему, објаву и ажурирање прилога и информација Одјељења за статистику и публикације. То укључује статистичке информације: *Коментар кретања у сектору небанкарских финансијских институција, Анкета о кредитној активности банака у БиХ, Коментар монетарних кретања, Анкета о инфлационим очекивањима. Такође, Служба врши ажурирање Статистичког додатка, Календара објављивања и других пратећих садржаја.*

По потреби се објављују саопштења за јавност поводом дисеминације нових и/или ревидираних серија података, а нарочито оних серија података за које влада повећано интересовање шире јавности.

11. ОПЕРАТИВНЕ ПРОЦЕДУРЕ

Прикупљање података и израда статистика се обавља у складу с прописаним процедурама које се односе на Службу за статистику монетарног и финансијског сектора, Службу за статистике спољног сектора и Службу за статистику владиних финансија и финансијских рачуна Одјељења за статистику и публикације Централне банке.

Контрола квалитета израде статистичких података се обавља у складу са прописаним процедурама према којима је приликом прикупљања података потребно провјерити тачност података. Ове провјере односе се на логичке провјере, као и на провјере тачности и упоредивости са другим подацима.

Потребни подаци се прикупљају или на основу образаца прописаних Упутством или на основу стандардних извјештаја извјештајних јединица.

Сви статистички подаци су повјерљиве природе, а нарочито подаци о девизним резервама, све до момента њиховог објављивања.

12. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Ови основи методологије за статистику монетарног и финансијског сектора, статистике спољног сектора, статистику владиних финансија и финансијских рачуна Босне и Херцеговине ступају на снагу даном доношења.

ГУВЕРНЕРКА

Др Јасмина Селимовић

